

Religiuns a scola

Chantuns latins van vias novas

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ «Tangram», revista semestrala de la Cumissiun federala encunter il rassism, ha entitulà ses davos numer «La religiun a scola» (1). Pli exact fiss il titel «Religiuns a scola», perquai che la publicaziun na resguarda be confessiuns cristianas, mabain era las cardientschas da las cuminanzas immigradas e cunzunt l'islam. Dus artigels descrivan la realitat religiusa svizra sco ch'ella resulta da la dumbraziun da l'onn 2000; auters rapportan dal svilup dals chantuns romands e da Tessin vers ininstrucziun davart las religius «grondas» sco funtaunas eticas e culturalas per l'Occident e per tschels continents.

Ina charta nova da confessiuns

Las respotas che las 7 288 010 persunas domiciliadas 2000 en Svizra han dà davart lur religiun palesan midadas essenzialas da la realitat tradiziunala. Werner Haug, vicedirectur da l'Uffizi federal da statistica, rapporta: «11,1% da la populaziun residenta (1990: 7,4%) han respundi ch'i n'appartegnian a nagina baselgia u confessiun; lezza cifra era 1970 be da 1,1% (...). En ils intschess urbans è la proporziun d'umans senza confessiun duas giadas pli auta ch'en las regiuns ruralas; en la Svizra romanda è la marcantamain pli auta ch'en la tudestga e taliana. In artg da secularisaziun ferma va da Genewra sur il Vad, Neuchâtel, Soloturn, Basilea, l'Argovia e la citad da Turitg enfin a Schaffusa. La proporziun la pli auta ha BS (31%); i suanda GE (23%) e NE (22%). Be 2 fin a 6% han ils chantuns catolics da Svizra centrala, lura SG, AI, JU, FR e VS sco er il GR paritetico (...). En cumparegliazion cun 1990 han oma-duas baselgias grondas pers commembars, e quai en proporziun sco er en cifras absolutas (-363 000 persunas)» (p. 111). Catolics èn be pli 41,8% da la populaziun (1990: 46,2%), refurmads 33% (1990: 38,5%). «En ina zona largia e cunzunt urbana che tanscha dal Lai da Genevra, lung la chadaina dal Giura, enfin al Lai da Constanza ed al Rain da Son Gagl na dominescha nagina baselgia u cuminanza religiusa pli. Quai fa il protestantissem be pli en il chantun BE (...), en parts singulas dal GR e sper la citad da Schaffusa [a nord dal flum Thur, G. S.-C.], ils catolics en ils chantuns FR, JU,

VS, TI, AI ed en la Svizra centrala dano la citad e regiun da Lucerna» (pp. 113–114).

Er il Grischun ha sa midà

La charta da p. 112 fa resortir ils intschess nua ch'ina confessiun domine-scha cun pli che 70% da la populaziun; quai dat in maletg insolit dal Grischun. Catolics en lez senn èn be pli, da l'est encunter vest, Samignun, il Puschlav, Sursees cun Casti e conturns, la Moesa, parts da Foppa, la Lumnezia e Cadi, refurmads èn tocs da l'Engiadina bassa, il Partens senza Claustra, Scanvetg senza Arosa, Schons, la Valrain, Muntogna da Tusaun, Stussavgia cun Versomi e Valendau, pia intschess rurals. Tranteren vesa ins lungas sdrimas pariteticas cun ils blers avdants dal chantun, da Müstair a Zernez e Castasegna, da Claustra e Tavau a Bravuogn, da Fläsch e Cuira a Tusaun e Glion. Tiers vegn, en l'entira Svizra, l'augment da confessiuns e religius exoticas: 0,7% en 1970, 3,7% en 1990, 7,1% en 2000. Oz sa tracti spezialmain da l'islam (4,3% u 311 000 olmas, cunzunt albanaisas, en 2000), lur il cristianism oriental (1,8% u 132 000 olmas, cunzunt serbas), plinavant l'induissem (0,4% u 28 000 olmas, ils Tamils) ed il budissem (0,3% u 21 000 olmas t. a. da Tibet). En paucs decennis è sa transformà il maletg religius dal pajais.

Quai che la giuventetgna na sa betg

Gioia Weber, editura responsabla da «Tangram», punctuescha las consequenzas socialas da lezzas midadas: «Mintga di en Svizra s'entaupan umans da religius e culturas differentas. Ma lezzas scuntradas na succedan betg adina a moda paschaivla. Davos conflicts sa zoppan il pli savens pregiudizis profundamain enragischads che derivan per regla da l'ignoranza davart la visiun dal mund e l'identidad religiusa da l'auter uman. Tals pregiudizis pudessan tgunsch degenerar en discriminaziuns da gruppas entiras da populaziun, tant pli che la realitat religiusa vegn adina pli variada. Perquai èsi adina pli important, gist en in pajais sco la Svizra, d'introducir la giuventetgna en patratgs e modas da viver differentes, e quai gia a scola. Uschia emprendan ils suffants d'enconuscher elements essenzials da la derivanza da tschels ed era da lur atgna» (pp. 5–6). Geabain, lur atgna

derivanza culturala! Il teolog refurmà Jean-Claude Basset, docent a las universitads da Ginevra e Losanna ed a la Scola auta pedagogica da questa davosa citad, rapporta: «Aifer la magistratgia vegn l'analfabetissem religius [da la giuventetgna] ferm crititgà. Igl è vegnì grev da commentar varsaquantas ovras artisticas bulladas da simbols cristians u ovras literaras plain allusius biblicas. La generaziun nova n'enclegia pia betg ina part relevanta da la cultura da l'Occident (...). Ins sto sa sfadiar da decifrar tals elements religius per chapir il passà ed er il preschent, saja quai ils conflicts dal Proxim Orient e d'auters continents u il return dal naziunalissem e fundamentalissem en las grondas tradiziuns religiusas» (p. 35).

Il maletg nov da l'educaziun romanda

L'ignoranza davart las atgnas ragischs culturalas è anc pli greva en ils chantuns francofons, dano il Giura, pervi da la proporziun pli auta da persunas senza confessiun declarada. En las scolas romandas progreschha plaun a plaun dapi diesch onns l'introducziun d'ininstrucziun davart las religius dal mund. Basset: «1994 ha la magistratgia da scienzas religiusas en il chantun Friburg duman-dà ed obtegnì ina distincziun pli clera tranter la catechesa catolica ed ininstrucziun averta a l'enconuschiensch da nos-sas ragischs, da tschellas tradiziuns e da las furmas da la religiun (...). 1996 ha la regenza da Neuchâtel declarà (...): 'L'enconuschiensch da las religius duai far part da la materia d'instrucziun a scola'. Era 1996 ha il cussegli grond genevrin approvà ina moziun dals verds per ininstrucziun davart l'istorgia da las religius en las scolas dal chantun, incumbensond il cussegli guvernativ da s'occupar cun l'introducziun d'ina tala instrucziun sin il stgalim aut (12–15 onns). La regenza ha pia incaricà ina gruppera da laver da rediger in rapport correspondent; 1999 ha questa publitgà 'Cultura religiusa e scola seculara', text da 160 paginas che proponeva cun prudentscha da tractar l'istoria da las religius aifer l'instrucziun istorica, litterara etc. 2000 ha il Vad introduci il rom opzional 'Istorgia da las religius' per la matura federala nova; per segirar l'indipendenza [confessiunala] da l'instrucziun correspondenta, n'èla vegnida affidada a nadin teolog. Quel rom

han tschernì 236 giuvens, dapli che per il sport, la fisica u filosofia. 2002 ha la Scola auta pedagogica nova dal chantun Vad, ensemble cun la Facultad da teología da Losanna, mess ad ir curs, per la magistratgia futura, davart la Bibla, l'istorgia dal cristianism e las religius. Era 2002 ha il Vallais surpiglià in plan pli ecumenic ed interreligius da catechesa, malgrad las reservas da l'uestgieu. L'avust 2003 ha il chantun Neuchâtel introduci en 6avla in curs davart la cultura dals Ebrers e dal cristianism tempriv; per ils stgalims sustants annunz'ins curs davart il cristianism oriental, l'islam, las religius asiaticas e l'umanissem (...). En diesch onns ha il maletg didactic romand sa transfurmà profundamain; quai va probablamain vinavant» (pp. 32–33).

Per la pasch en il mund

Il Tessin collaura dapi decennis cun ils chantuns romands areguard l'organizaziun da las scolas. Predigtant Paolo Tognina, da derivanza puschlavina, descriva ina situaziun tessinaisa che va en la medema direcziun: «Dapi varsaquants onns datti uras facultativas da cultura religiusa als gimnasi» (p. 97). Mo Geneva targliana. Basset: «Ina tendenza da minoritad, pussanta aifer la magistratgia e la societat civila [genevrina], (...) tema manipulaziuns e proselitissem» (p. 34). L'autur punctuescha en lez senn: «L'instrucziun religiusa en las scolas publicas (...) duai dar ina plazza commensurada a tschellas tradiziuns religiusas e cumpliar uras deditgadas a l'umanissem sceptic ed ateist; quest è in element da l'ierta da l'Occident, nua che Voltaire e Bertrand Russell han lur plazza gist sco Pascal e Kierkegaard» (p. 36). Il rom nov da 6avla a Neuchâtel ha num: «Culturas religiusas ed umanistas» (p. 76). Elements culturals relevantes da mintga religiun e confessiun èn las atgnas festas. Il numer spezial da «Tangram» cuntegna in chalender per l'onn da scola 2003–2004, elavurà da la Scola auta pedagogica da Turitg, cun festas budistas, cristianas, giudaicas, induistas e musulmanas. En schaner per exempl, ils 6 e 7, vesainsa il Nadal serb, perquai che la Baselgia serba mantegna il chalender julian ch'era en vigur en la Rezia «da predi» enfin al 18avel tschientaner (dalonder il «Büma[u]n a la veglia» engiadinalis ils 13 da schaner). Ils 31 da schaner commemorescha l'islam «la

pronteza d'Abraham a far per cumond a Dieu ed unfrir ses figl. Tenor ina tradiziun musulmana derasada n'era lez figl betg Isaac [sco en la Bibla: Genesis 22, G. S.-C.], mabain Ismael, figl da Hagar; Dieu l'ha salvà acceptond l'unfrenda d'ina nursa» (2). Lezza commemoriati, ina da las duas festas grondas da l'islam, numn'ins en Tirchia «Kurban Bayrami», pia «Festa da l'unfrenda». En «Tangram» punctuescha il redactur turitgais Willy Spieler las finamiras idealas da l'instrucziun davart las religius dal mund: «Ins duai cunzunt suttastritgar ils elements cuminaives da tuttas religius relevantas, quai ch'il 'Project d'etica mundiala' da Hans Küng emprova da far per elavurar las premissas moralas da la pasch tranter religius sco fundament da la pasch en il mund» (p. 88).

1) Cumissiun federala encunter il rassism (ed.), Tangram 14. Adressa: GS-EDI, 3003 Berna. Fax 031 322 44 37. Posta electronica: ekr-ch@gs-edi.admin.ch

2) Franz Allemand, Elisabeth Bäumlin ed Urs Köppel, Mein Nachbar ist Muslim. Friburg (Paulusverlag, ISBN 3-7228-0285-7) 1992, p. 41.